

Итоговый балл _____

(подпись председателя жюри)

Шифр _____

**Межрегиональные предметные олимпиады КФУ
профиль «Родной (татарский язык)»
Заключительный этап
2022-2023 учебный год
10 класс**

I. Һәр тотрыклы гыйбарәне синоним булырдай бер сыйфат белән алыштырып языгыз. / Запишите каждый фразеологизм одним синонимичным прилагательным. (10 баллов. За каждый правильный вариант по 1 баллу).

- 1) Ике башлы _____
- 2) тел бистәсе _____
- 3) калай этәч _____
- 4) акылга сыймаслык _____
- 5) кара эчле _____
- 6) авыр сөякле _____
- 7) каты күңелле _____
- 8) колакка каты _____
- 9) туймас күз _____
- 10) кулыннан килә _____

II. Мал – ләм, кесә – сәке, ташы – шыта мисалларында тел уйнату нәрсәгә нигезлэнгән? Ул кайсы термин белән атала? Әлеге алымны кулланып, *алда, буа, идарә, табак* сүзләренен парларын языгыз. Шундый ук тагын 2 мисал китерегез. / На чём основана языковая игра в примерах *мал – ләм, кесә – сәке, ташы – шыта*? Каким термином она обозначается? Используя данный приём, запишите соответствующую пару для каждого слова: *алда, буа, идарә, табак*. Приведите 2 аналогичных примера. (10 баллов. 1 балл за объяснение сути приёма языковой игры; 1 балл за правильно указанный термин; по 1 баллу за каждое верно разгаданное слово и за объяснение значения; по 2 балла за каждый свой пример).

III. Жөмләнең һәр сүзенә морфологик анализ ясап языгыз. / Сделайте морфологический анализ каждого слова в этом предложении (15 баллов. 1,5 баллов за правильный разбор каждого слова).

Яхшылык эшләү хисе һәр кешенең күңелендә дөнъяга килгән көненнән яши.

IV. Лингвистик терминнар һәм тел берәмлекләре арасында тәңгәллекләр урнаштырыгыз. Җавапны сан – хәрәф формасында языгыз. / Установите соответствие между лингвистическими терминами и языковыми единицами. Ответ представьте в виде: цифра - буква. (10 баллов. За каждый правильный вариант по 1 баллу)

1) Паронимнар; 2) синонимнар; 3) тарихи сүзләр; 4) архаизмнар; 5) омонимнар; 6) диалектизмнар; 7) алынма сүзләр; 8) антонимнар; 9) күп мәгънәле сүзләр; 10) бер мәгънәле сүзләр.

А) Морза, ясак; Ә) Алма, каралу; Б) Мүк, дөя; В) Олы, өлкән; Г) Чирек, сабак; Д) Инәй, наный; Е) Тирбәтә – тибрәтә, игелек – изгелек; Ж) Язмак, кеби; З) Ялгыз, күмәк; И) Гыйлем, өстәл;

1) _____ 2) _____ 3) _____ 4) _____ 5) _____ 6) _____ 7) _____ 8) _____ 9) _____ 10) _____

V. Русча гыйбарәләренең татарча эквивалентларын языгыз. / Напишите татарские эквиваленты, соответствующие выражениям на русском языке. (15 баллов. За каждый правильный вариант по 3 балла)

Ломовая лошадь _____

Бездонная бочка _____

Краем уха _____

Дурной глаз _____

Голова садовая _____

VI. Бер сүз башкаларыннан тамырының мәгънәсе белән аерылып тора. Әлеге сүзне табыгыз һәм мәгънәсен языгыз. Шул тамырдан 2 яңа сүз уйлап языгыз. / Одно из слов отличается от других значением корня. Запишите это слово и смысл. Из этого корня придумайте 2 новых слова. (5 баллов. 3 балла за правильно указанное слово и смысл; по 1 баллу за каждое верно написанное слово)

Очсыз, очучы, очлау, очлы, очлык

VII. Татар теленең авазлары турында ниләр беләсез? 1) сузык авазлар һәм 2) тартык авазлар, 3) аваз үзгәрешләре турында языгыз, һәркайсына мисаллар китерегез. / Что Вы знаете о звуках в татарском языке? Напишите о 1) гласных звуках; 2) согласных звуках; 3) звуковых изменениях; 4) приведите примеры. (15 баллов. Каждый критерий оценивается 5 баллами)

VIII. «Безнең халыкны гасырлар буена китап тәрбияләп, ышаныч һәм өмет биреп, киләчәккә алып барган һәм тарих уккынына төшөп югалудан саклап калган» дигән язган Разил Вәлиев. Сөз ничек уйлыйсыз? Шуңа мөнәсәбәтегезне белдереп языгыз. Язмагыз 80 сүздән ким булмаска тиеш. Фикерегезне дәлилләп, 2 дән ким булмаган дәлил китерегез. / «Книга веками воспитывала, доверчиво и с надеждой провожала наш народ в будущее и уберегла от исчезновения в пропасти истории», - пишет Разиль Валиев. Как Вы думаете? Напишите сочинение-рассуждение (не менее 80 слов), выражая ваше отношение к этому. Приведите не менее 2 довода-примера (20 баллов)